

«couper le poignet a qn.». De tota manera, observem que una formació en *-ir* per a un verb derivat de *puny* amb sentit negatiu, no és normal morfològicament, i per si sola ja ens orienta cap a PUNGERE. *Espunyida* (DOrt., DFa.). +*Espunyidura* (S. XIV, supra). *Espunyidella*, nom de diverses plantes rubiàcies, bones per fer pendre la llet, doncs espreme'n el suc, com l'*espunyidella blanca* «Galium Mollugo L.» (Serradell, *Sota Terra Cl. Munt.*, 126; Cadevall, *Flora; DFa.*); també *espunidera* (l'explicació que serveix per guarir l'esbraonament, naturalment, és explicació pseudo-etimològica de curandars etc.).

*Perpunt* [fi S. XIII], del ll. PERPUNCTUS 'punxat amb costures d'un cap a l'altre': «vós fets ensellar e anat-vos-en --- e yo enviaré per mon caval e per mon gonió e per mon *perpunt* e per mes armes, e siats adés en la plassa apareyllats», Jaume I (Ag., 55.16) i sovint en ell, en les altres dues Cròniques i en Lull; «quasdam capsanes, un *perpunt* rubeum, quasdam genoleres copertas de circo rubeo --- un *perpunt* album --- unam zonam munitam argenti ---», inv. de 1307 d'un draper de Perpinyà (RLR IV, 377). Mot comú amb el fr. *pourpoint* [porpoinz ac. pl., a. 1213, *Faits des Romains, Rom. LXV, 498*], oc. ant. *perponh*, cast. ant. *perpunto* (S. XIII) (del cat. és manlleu el cast. *perpunte*; del fr., un cat. *purpuent*, en doc. de 1674, EUC x, 159); figuradament aplicada a un ferro que cobreix la rella, cerd. *Perpunta* ant. 'perpunt' en tres docs. dels Ss. XIII-XV (AlcM); *perpunter* [S. XIII, AlcM]. No existeix un verb *perpuntar*, inventat per un pobre esclau de Salvat (no en Lab. 1840-88) a base del cast. *pespuntar* (sense relació etimològica amb *perpunt*). *Perpunyir* i *perpunyar* mall. són intensius de *punyir*.

*Punxó* [fi S. XIV] en tot cas és forma d'origen moss. (més que *punxar* i *punxa*), on la *x* s'ha superposat a l'antiga en *punç-* del català estricta. *Punxó*, abans *punçó*, prové del ll. PUNCTIO, -ONIS, pròpiament 'acció de punyir o punxar', mentre que *punxar* i *punxa*, de data més tardana, es crearen secundàriament sobre *punxó* (com el cast. i gall. *punzar* es crearen sobre *punxón*). PUNCTIO fou originalment femení (així en inv. arag. de 1406, BRAE III, 361) i per influència dels sinònims ACULEO, -ONIS, 'agulló', i cat. *fibló*, es tornà masculí, modificant alhora el significat, d'on it. *punzione*, fr. i oc. *poinçon*, cast. *punxón*, port. *punção*; veg. DECH IV, 695b12-29.

*Punxó* apareix primerament en docs. de la 2.<sup>a</sup> meitat del S. XIV, i en Eiximenis (*Dotzèn, DAG.*), que com és sabut vivia a Val. i en rebé gran influència; altrament ja llavors les formes en *-x-* (*-ch-*) s'estaven propagant cap al Nord: «unes tresoretas e *punxó*» a. 1397, «ganiivets, *punxós*, pinses» 1421, «8 *punxors* petitx» (-ors grafia ultracorregida en lloc del plural rossellonès en -ós, i contaminació de l'antic *puntor* PUNCTORIUM), *InvLC*; <sup>5</sup> «31 *punchó* de letres» i «tots los *punchons* de les letres», en tres docs. valencians de monederia de 1459 (BDC xxrv, 121.47, 123.128, 110a). Després ja apareix «punxar ab *punxó*: stimulo, extimulo» en el Nebrissa; i d'aquí, a la tradició lexicogràfica.

Curiós el significat de 'lladregot' o 'murri' en què apareix *punxó* en la versió catalana del *Decam.*: «no-l cregau car ell és un gran *punxó*» (traduint *ghiottoncello* VIII, § 5, 456; «Oy-me ladre, *punxó*, e tu-m fas açò?» (trad. «ladro piùvico, faimi tu questo?») IX, § 5, 530.18f. Deu tenir una explicació semblant a la dels moderns *pillo* i *pinxo*; potser a base de la idea del lladregot covard que pren («punxa») i fuig (no és segur que estigui ben puntuat amb coma darrere *lladre*: potser usat adjectivament?)

*Punxar* apareix més tardanament que *punxó* (igual en cast.). La dada més antiga és en StVicentF: «si-l *punchen* ab una agulla ---» en el ms. 276 dels *Sermons* (Schib, *Vocab.*, 276, 213).

I durant molt de temps el trobem documentat només en terra valenciana: «Tirant de res no hagué major consolació com de l'albarà que véu escrit de mà de Stephania, e lo seu nom com era escrit ab la sua sanch. Dix Diafebus: —No sabeu com ho ha fet? Ligà-s lo dit ab un fil fort, e lo dit inflà-s, e ab una agulla *punxà-s* lo dit, e prestament n'ixqué sanch» (comprovat *pūxas* en la princeps = Riq., 446.2f., NCL. III, 108.23); «Los sperons són aguts, perquè puguen fer córrer lo cavall: e signifiquen que lo cavaller deu *punxar* lo poble per fer-lo virtuós --- e d'altra part deu *punxar* lo mal poble en fer-lo temerós», id. (Ag. I, 105); «ab una agulla / te pots *punchar* / lo paladar / secretament: / poràs sovent, / ab sec tossir, / sanc escopir»; «ella 'n la sgleya / ab molts se reya / --- / ab una agulla, / totes *punchava*, / e barallava: / —Per què empenyeu? / --- / no destorbeu / qui servix Déu», JRoig (*Spill*, 6085, 3987); i l'obscè «perquè ja no *punchen* / los seus esperons», *Procés de les Olives* 1196.

«*Punxar*: pungo, fodicó; *punxar* ab fibló de abella», Nebrissa; «tant *puncharen* los de ací als xativencs per fer-los lançar lo virrey» en un doc. del S. XVI del *Liber Antiquitatum* de la Seu de València (p. p. SSivera, 24). De l'ús de *punxar* fora del P. Val. no sembla haver-n'hi documentació anterior al S. XVII (Miquel Agustí, *DTo.* 1647, Lacav.).

De *punxa* la documentació, en general és també tardana i valenciana, fora d'una dada isolada de 1380, en un doc. de la confraria dels teixidors: «que negú teixidor no gos texir draps en Barchinona si doncs no és tot de una lana; e, si de cas, que la *punxa* sia de dues lanes», *CoDoACA* XL, 203; i el *DAG.* troba *punxes* de fonar, espècie de claus, a Bna. 1486; després ja ve OPou: «les *punches* o espines: aculeus, spina; --- DELS PEXOS: les *punches* de la esquena: pinnae dorsii; la espina: spina; les altres *punches*: radius» (*ThPu.*, 60, 67): on, com li és habitual, el primer mot és el terme valencià, i el segon, *espina*, l'usual en el Princ. (a Bna. es diu *espines de peix*, en el Centre-Nord i NO. del Princ. *arestes*). No es pot assegurar si es basa en un ús nacional o merament dialectal el dicc. de rims d'Aversó, quan cataloga «*punxa* per lana treta de cardar», «per claus petits», i el verb «*punxa/punxe* per punyir» (537.4, 3, 2; 941.3).

Modernament *punxó*, *punxar* i *punxa* s'han generalitzat a tot el domini lingüístic. Però abans s'havia usat